

PARSZYWY (49) ai

a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie).

sg m N parszywy (4). ◇ A parszywy (1), parszyw(e)go (1). ◇ f N parszywã (9). ◇ G parszyw(e)j (3). ◇ A parszywą (9). ◇ I parszywą (2). ◇ L parszyw(e)j (4). ◇ V parszywã (2). ◇ n [N parszyw(e).] ◇ A parszyw(e) (1). ◇ V parszyw(e) (1). ◇ pl N subst parszywé (6); -é (4), -(e) (2). ◇ G parszywych (4). ◇ A subst parszyw(e) (2).

Sł stp brak, Cn s.v. parchaty, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII i XIX w.

1. *Zarażony parchem, pokryty strupami, krostami; scabiosus Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz; leprosus, scaber, vitiliginosus Cn (48) : Murm 72; Mymer¹ 39v; Scabiosus, parszyvy, crostavy BartBydg 137b; FalZioł IV 5c; Scabiosus, Swierzbiałty. łwierzbiączkę máyący/ párfziwy. Mącz 370a; [(nagł) Gdy koń Ma nogi parłzywe. (-) Tedi moczem człowieczym wymywai SprLek C].*

W przeciwstawieniach: »piękny (2), zdrowy (2), dobry ... parszywy« (4): GliczKsiąż B4; puść ty owcę zdrową gdzie párfzywa będzie/ Vźrzyłz á onác o płot chodząc grzbyetem gędzye. RejWiz 59v; Bo rozumiesz gdy párfzywy członek vźrzyłz v pięknego ciála/ iż nie máłą obrzydę czyni ciálu onemu. RejPos 172; RejZwierc 220.

W porównaniach (4): Więc frymárki/ pożyczki/ á rozliczną kupią/ Ták więc w zaiem by łzkápy párfzywe sie łupią. RejWiz 31v; Bo cnothá w chłopye niedbálym iest iáko pozłóciłta vzdá ná łzkápie párfzywey RejZwierc 68; Iákoż ma warchoł vzyć poćciwości/ Gdy ze wład zły łłuch o iego miłości. Iákoż ma vzyć rołkołzy poćciwey/ Kogo sie łtrzegá by owce párfzywey RejZwierc 228, 85.

Wyrażenia: »parszywa głowa« [szyk 6:2] (8): Myłze Layno w oczcie rołpułzczone [...] głowę parłziwą leczy FalZioł I 144d, I 16a, 20b, 43d, 116a, 133b, II 11d; Co iest wżetecznik choć sie łłachtą zowie/ Máłzkárá piękna ná párfzywey głowie. RejZwierc 220.

»parszywa owca« = morbida ovis Mącz [szyk 3:3] (6): GliczKsiąż B4; RejWiz 59v; Mącz 231d; RejZwierc 228; Párfzywé owce Padewskie Cieplice zálécily. Oczko [42]v, 11v.

»parszywa szkapa« [szyk 3:3] (6): RejWiz 31v; A iákoż on ták o fobie rozumiec ma/ iż rołkołznym á poćciwym żywotem żywie/ gdy chodzi łtroną iáko párfzywa łzkápá ktorą s łtádá wybiją RejZwierc 85, 68; Oczko 12, [41]v.

Szeregi: »wszywy albo też parszywy« (1): tym na miełtcze wływe albo też parłzywe mazać. FalZioł I 143d.

»parszywy a zaráłliwy« (1): páłtuchowye w oborze [...] dobre á zdrowe owce od párfłzywych á zaráłliwych przeladzáyá/ aby łye nye myęłłály GliczKsiąż B4.

Przen (22) : Bo pewnie łławá táká iuż zázwdy párfzywa. RejWiz 123.

a) Lichy, nędzny, bez wartości (10) : O biedaž tym ktorzy sie ná they párfzywey opoce/ álbo ná tym łprochniałym fundámencie buduią. KrowObr 16v; RejAp 27v.

Wyrażenia: »głowa parszywa« [o papieżu] [szyk 3:1] (4): ktorzy go [Syna Bożego] zá głowę iedyną kościoła Świętego krześcijáńskiego mieć niechcá/ y niełłucháią/ ale fobie inłze głowy párfzywe Papieże Rzymłkie łmyłłáią KrowObr 185, 12v, 13; CzechEp 417.

»parszywa owca« [szyk 2:2] (4): ták Káplán nád Krolem iest wyłłzym: páłterz Káplán/ á owcá Krol: owcá párfzywa Krol iest koždy bes Káplaná. OrzRozm G4v; gdyż on opuściłzy dzyewięcdzyefiát y

dzywieńć ípráwiedliwych/ ízuka ciebie tey márney á párfzywey owcze íwoiey *RejPos* 196; O nędzny człowiecze/ o nędzna owco párfzywa/ ktorakolwiek wzgárdziłz to ták wdzyęczne vpominánie Páná íwoiego *RejPos* 345, 342.

b) *O człowieku nie aprobowanym, przynoszącym szkodę społeczności [tu zaliczono użycia z zaimkiem „jako”, zakładając, że chodzi o jego znaczenie predykatywne, nie wykluczona jednak funkcja porównawcza tego wyrazu, wówczas przykłady te nie należałyby do przenośnych] (11) :* pan bog zna owcze íwoie [...]. Y oddziela ie od kozłów parfzywych/ a niepołfłwnych łłowv íego *SeklWyzn Cv*; rozmył íe íákiby tho był wíthyd twoy/ gdyby cie nieprzyiaciel twoy thuż przed oblicznością Páná twego/ [...] wiodł ábo wlokł zá łobą íáko świnię párfzywą od ítádá wypędzoná do bárłogu íwego. *RejZwierc* 130.

Wyrażenia: »parszywa owca« [szyk 5:3] (8); *SeklWyzn* d2v; íefly íię [uporny a nieposłuszny] niechce polepíć/ tedy go íparafiey wyrzucić íako owczę parfziwą á niepołfłwná *SeklKat* T2; *LubPs* D4 marg; gdy by wyłtępny okazał íye nieukaráním/ bywa s połpołftwá wyłączon íáko párfzywa owcá *GroicPorz* k; *RejPos* 45v; *RejZwierc* 259v; Gdy íuż kácerftwo moc bráło: Papiełz Innocentius ózwarty [!] [...] Inquifitory vczynił/ [...] ktorzy by one párfzywe owce przepieráli prawdá y leczyli. *SkarŻyw* 373; *PaprUp* H2.

»parszywa szkapa« (1): o íuż tákiemu [zdrajcy] nie tylko áby tho odpufzczono być miáło/ áleby ípráwnnie táki miáł być wypędzon zówždy od ípołku ludzi poćciwych/ íáko párfzywa ízkápá/ áby íe y ínfze ítádo od niego nie popłowáło. *RejZwierc* 37v.

2. [Pokryty plamami lub chorobliwym nalotem, dotknięty zarazą (o roślinach):

W połączeniu szeregowym: Bácsyć też íefli to co ná niey [ziemi] rodzi íię/ nie roście chropáwe/ krzywe áłbo párfzywe *Cresc* 1571 138.]

3. zool. *Zestawienie:* »parszywa żaba« = *Bufo variabilis* Pall. (Rost); ropucha, płaz z rodziny ropuchowatych, charakteryzujący się licznymi brodawkami na skórze (1) : *Bufo rana terrestris nimiae magnitudinis*. eyn krot. Parfzywa żábá áłbo krostáwa. *Murm* 100.

Synonimy: 1. krostawy, oblazły; 3. »krostawa żaba«.

Cf PARCHATY, PARCHOWATY